

VẤN ĐÁP – PHƯƠNG PHÁP HIỆU QUẢ TRONG ĐÁNH GIÁ THƯỜNG XUYỀN MÔN CHỦ NGHĨA XÃ HỘI KHOA HỌC

Lê Minh Chi
Học viện Ngân hàng

Tóm tắt: Vấn đáp là phương pháp có nhiều lợi thế trong đánh giá thường xuyên hoạt động học tập môn Chủ nghĩa xã hội khoa học của sinh viên. Bài viết khái quát về phương pháp vấn đáp, ý nghĩa của nó trong đánh giá thường xuyên hoạt động học tập môn CNXHKKH của sinh viên, chỉ ra một số kỹ năng giảng viên cần có để sử dụng hiệu quả phương pháp vấn đáp, đồng thời đề xuất một số biện pháp phát triển kỹ năng đánh giá thường xuyên cho giảng viên.

Từ khóa: Phương pháp vấn đáp; Đánh giá thường xuyên; Chủ nghĩa xã hội khoa học.

ORAL QUESTIONING – AN EFFECTIVE METHOD IN FORMATIVE ASSESSMENT FOR THE SUBJECT OF SCIENTIFIC SOCIALISM

Le Minh Chi
Banking Academy

Abstract: Oral questioning is a method with many advantages in the formative assessment of students' learning activities in the subject of Scientific Socialism. This article provides an overview of the oral questioning method and its significance in the ongoing assessment of student performance in this subject. It also highlights essential skills lecturers need to effectively apply this method and proposes several measures to help lecturers develop their formative assessment skills.

Keywords: Oral questioning method, formative assessment, Scientific Socialism.

Nhận bài: 20/02/2025

Phản biện: 25/03/2025

Duyệt đăng: 28/03/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Chủ nghĩa xã hội khoa học (CNXHKKH) là môn học bắt buộc trong bậc đại học ở Việt Nam. Cùng với các môn khoa học Mác - Lênin, CNXHKKH trang bị cho SV những kiến thức tổng hợp toàn diện về chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam.

Vấn đáp là một trong những phương pháp kiểm tra đánh giá thường xuyên quan trọng, giúp giảng viên đánh giá mức độ hiểu biết, tư duy phản biện và khả năng diễn đạt của sinh viên thông qua hình thức hỏi - đáp trực tiếp. Phương pháp này không chỉ dừng lại ở việc kiểm tra kiến thức mà còn tạo điều kiện để sinh viên rèn luyện kỹ năng lập luận, phân tích và phản biện trong quá trình học tập. Tuy nhiên, việc sử dụng phương pháp này trong quá trình dạy học môn Chủ nghĩa xã hội khoa học, nhiều giảng viên vẫn gặp khó khăn nên việc chỉ ra những kỹ năng và đề xuất giải pháp để nâng cao hiệu quả sử dụng phương pháp vấn đáp trong quá trình dạy học Chủ nghĩa xã hội khoa học có ý nghĩa lý luận và thực tiễn.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Phương pháp vấn đáp

Phương pháp vấn đáp là phương pháp hỏi đáp giữa người dạy và người học, thông qua đó người

dạy đánh giá tiến trình dạy học và hoạt động học tập của người học. Nó cung cấp cho người dạy những thông tin về việc học của người học, biết được người học lĩnh hội kiến thức, kỹ năng, kỹ xảo đến đâu để từ đó điều chỉnh tốc độ bài giảng và phương pháp giảng dạy phù hợp.

Dựa vào tiến trình của quá trình dạy học, cũng như mục đích, người ta chia thành những dạng vấn đáp cơ bản sau:

Vấn đáp gợi mở: là hình thức người dạy khéo léo đặt những câu hỏi gợi mở dẫn dắt người học rút ra những nhận xét, những kết luận cần thiết từ những sự kiện đã quan sát được hoặc những tài liệu đã học được, được sử dụng khi cung cấp tri thức mới.

Vấn đáp củng cố: được sử dụng sau khi giảng tri thức mới, giúp người học củng cố được những tri thức cơ bản nhất và hệ thống hoá chúng: mở rộng và đào sâu những tri thức đã thu lượm được, khắc phục tính thiếu chính xác của việc nắm tri thức.

Vấn đáp tổng kết: được sử dụng khi cần dẫn dắt người học khái quát hoá, hệ thống hoá những tri thức đã học sau một vấn đề, một phần, một chương hay một môn học nhất định.

Vấn đáp kiểm tra: được sử dụng trước, trong

và sau giờ giảng hoặc sau một vài bài học giúp người dạy kiểm tra tri thức người học một cách nhanh gọn kịp thời để có thể bổ sung củng cố tri thức ngay nếu cần thiết. Nó cũng giúp SV tự kiểm tra tri thức của mình.

Giảng viên có thể sử dụng một trong bốn hoặc cả bốn dạng phương pháp vấn đáp nêu trên trong quá trình dạy học.

2.2. Đặc điểm tri thức môn học CNXHKH và ý nghĩa việc sử dụng phương pháp vấn đáp trong đánh giá thường xuyên hoạt động học tập của sinh viên

Chương trình môn CNXHKH dành cho sinh viên ở nước ta hiện nay gồm những kiến thức lí luận và thực tiễn về: sự ra đời và các giai đoạn phát triển của CNXHKH; Sứ mệnh lịch sử của giai cấp công nhân; Thời kỳ quá độ lên CNXH và đặc trưng của CNXH; Dân chủ xã hội chủ nghĩa và nhà nước xã hội chủ nghĩa; Tính tất yếu và nội dung của liên minh giai cấp; Quan điểm của chủ nghĩa Mác - Lênin, quan điểm của Đảng và chính sách nhà nước về vấn đề dân tộc, tôn giáo; Vị trí, vai trò, sự biến đổi của gia đình trong quá trình xây dựng CNXH. Có thể thấy kiến thức của môn CNXHKH là những kiến thức được khái quát từ trong hoạt động thực tiễn của con người, đặc biệt từ các phong trào đấu tranh thực hiện sứ mệnh lịch sử của GCCN.

Nhưng tồn tại một thực tế là còn một số sinh viên chưa thấy được vai trò và ý nghĩa của việc học tập CNXHKH, không thấy được mối liên hệ giữa môn học với ngành học của mình, từ đó dẫn đến hình thành thái độ thờ ơ, coi thường, coi môn này chỉ là môn phụ, nên chỉ học đối phó, học cho qua. Có nhiều nguyên nhân dẫn tới tình trạng đó, trong đó có nguyên nhân do giảng viên chủ yếu sử dụng phương pháp truyền thống, thầy đọc trò chép, dẫn tới người học chưa thực sự hứng thú với môn học. Một trong những giải pháp quan trọng để tạo hứng thú cho người học là giảng viên cần linh hoạt sử dụng các phương pháp dạy học tích cực.

Thứ nhất, phát huy tính tích cực học tập và phát triển năng lực giao tiếp, tư duy phản biện của sinh viên

Đánh giá thường xuyên bằng phương pháp vấn đáp tạo ra sự kết nối liên tục giữa giảng viên

và SV, giúp SV duy trì sự tập trung và chủ động trong học tập. Việc được đặt câu hỏi và thảo luận thường xuyên khiến SV không thể học một cách thụ động, thay vào đó họ phải chuẩn bị bài kỹ lưỡng, sẵn sàng tư duy và phản hồi ngay lập tức trước những vấn đề được đặt ra. Điều này không chỉ giúp SV hình thành thói quen học tập tích cực mà còn tạo ra môi trường học tập sôi nổi, khuyến khích sự tương tác giữa các thành viên trong lớp. Đặc biệt, trong bối cảnh hiện nay, trước hàng loạt vấn đề mới đặt ra từ đời sống xã hội sinh động của đất nước và thế giới, việc truyền bá một chiều, áp đặt, duy ý chí từ phía giảng viên sẽ không còn phù hợp.

Phương pháp vấn đáp tạo điều kiện cho sinh viên thực hành kỹ năng diễn đạt bằng lời nói, sử dụng lập luận chặt chẽ để bảo vệ quan điểm của mình trước giảng viên và bạn học. Thông qua quá trình vấn đáp, sinh viên dần cải thiện khả năng nói trước đám đông, điều chỉnh cách sử dụng ngôn ngữ và rèn luyện phong thái tự tin khi giao tiếp học thuật.

Thứ hai, đánh giá được mức độ hiểu bài, năng lực và sự tiến bộ của SV

Mỗi câu hỏi giảng viên đưa ra sau một nội dung kiến thức của bài học trên lớp đều nhằm mục đích kiểm tra, đánh giá xem SV hiểu tri thức ở mức độ nào. Việc đánh giá mức độ hiểu các nội dung kiến thức được sử dụng sau một mục, một chương, sau cả buổi học và cuối cùng của học phần. Phương pháp vấn đáp có thể vận dụng vào đánh giá mọi thời điểm và suốt quá trình học tập của học phần. Khi sử dụng phương pháp vấn đáp, giảng viên không chỉ có thể đánh giá được mức độ tiếp thu kiến thức của SV mà còn đánh giá được sự tiến bộ của SV thông qua việc trả lời nội dung câu hỏi mà giảng viên đề ra, từ đó tạo động lực cho SV cố gắng học tập tốt hơn.

Thứ ba, giúp giảng viên lên kế hoạch và điều chỉnh quá trình giảng dạy

Một trong những lợi ích lớn nhất của phương pháp vấn đáp trong đánh giá thường xuyên là khả năng cung cấp phản hồi ngay lập tức. Khi sinh viên trả lời câu hỏi, giảng viên có thể nhận diện ngay những điểm còn hạn chế trong kiến thức hoặc cách tư duy của sinh viên, từ đó điều chỉnh kịp thời quá trình dạy học, phương pháp và hình

thức tổ chức cho phù hợp. Đồng thời, sinh viên cũng nhận được những phản hồi trực tiếp về câu trả lời của mình, giúp họ cải thiện và điều chỉnh cách tiếp cận vấn đề một cách kịp thời.

2.3. Kỹ năng để sử dụng hiệu quả phương pháp vấn đáp trong đánh giá thường xuyên hoạt động học tập của sinh viên trong dạy học Chủ nghĩa xã hội khoa học

Để sử dụng phương pháp vấn đáp trong đánh giá thường xuyên hoạt động học tập của SV trong môn Chủ nghĩa xã hội khoa học hiệu quả, giảng viên cần có một số kỹ năng sau:

Thứ nhất, kỹ thuật đặt câu hỏi – đây là kỹ thuật then chốt của phương pháp vấn đáp, vừa là một vấn đề khoa học, vừa là một nghệ thuật.

Để SV phát huy được tính tích cực và trả lời đúng vào vấn đề thì giảng viên phải:

+ Chuẩn bị trước những câu hỏi sẽ đặt ra cho SV: xác định rõ mục đích, yêu cầu của vấn đáp, các câu hỏi cần tập trung vào những vấn đề quan trọng của bài học, câu hỏi phải chính xác, sát trình độ SV, sát với mục tiêu, nội dung bài học, hình thức phải ngắn gọn dễ hiểu; Sử dụng các câu hỏi đa dạng, phong phú sẽ giúp giảng viên đánh giá càng cụ thể, chính xác khả năng nhận thức của SV về bài học, kỹ năng mà SV đã được hình thành trong quá trình học tập. Ngoài ra, cần khuyến khích SV tham gia đặt câu hỏi: đặt câu hỏi tự vấn mình và câu hỏi cho các bạn học.

+ Giảng viên nên dành thời gian đủ để SV có thể suy nghĩ kỹ lưỡng về câu hỏi trước khi trả lời. Lắng nghe ý kiến thảo luận của SV về câu trả lời rồi mới tiến hành đánh giá. Giảng viên tạo cơ hội cho SV được bộc lộ hết các ý kiến, quan điểm cá nhân, tiến hành tranh luận về các vấn đề sau đó mới đánh giá về câu trả lời của SV.

Thứ hai, kỹ năng phản hồi và khích lệ SV

Việc sử dụng kết hợp kỹ năng phản hồi và khích lệ sẽ giúp phương pháp vấn đáp trở thành một công cụ đánh giá hiệu quả, nâng cao chất lượng dạy và học trong học phần Chủ nghĩa xã hội khoa học. Sau mỗi câu trả lời của SV, giảng viên có những phản hồi trở lại với SV, những phản hồi này có tác dụng thông tin cho SV về những nội dung kiến thức đồng thời khích lệ và khuyến khích tinh thần học tập của SV qua việc trả lời các

câu hỏi mà giảng viên đưa ra.

Thứ ba, kỹ năng sử dụng kết quả đánh giá để điều chỉnh quá trình dạy học

Một trong những mục đích chính của hoạt động đánh giá kết quả học tập của SV là cải tiến chất lượng quá trình dạy học. Giảng viên đánh giá kết quả học tập của SV không chỉ đơn thuần dừng lại ở việc đánh giá chính xác, khách quan, công bằng thực trạng kết quả học tập của SV mà còn phải biết đề xuất các quyết định làm thay đổi thực trạng theo hướng mục tiêu học tập đề ra. Kỹ năng này giúp cho giảng viên đưa ra các quyết định phù hợp để SV cải tiến việc học của mình cũng như để giảng viên có thể điều chỉnh mục tiêu học tập, điều chỉnh nội dung cho phù hợp với các đối tượng khác nhau, nhằm đem lại hiệu quả cao nhất có thể trong quá trình dạy học.

2.4. Một số biện pháp phát triển kỹ năng đánh giá thường xuyên hoạt động học tập qua phương pháp vấn đáp cho giảng viên

Để phát triển kỹ năng đánh giá thường xuyên hoạt động học tập qua phương pháp vấn đáp, cần thực hiện một số biện pháp sau:

Thứ nhất, cần phải có những hình thức tổ chức bồi dưỡng để nâng cao nhận thức và kỹ năng sử dụng phương pháp vấn đáp của giảng viên với tư cách là phương pháp đánh giá thường xuyên hoạt động học tập của SV. Nhà trường có thể tổ chức những buổi tập huấn chuyên đề về phương pháp dạy học tích cực nói chung và phương pháp vấn đáp nói riêng cho giảng viên.

Thứ hai, giảng viên cần được tập huấn để xây dựng được những tiêu chí đánh giá - đây là một thành tố có tính quyết định, là cơ sở nền tảng cho công việc đánh giá, cho biết kết quả có đáng tin cậy hay không. Tiêu chuẩn đánh giá kết quả học tập của SV là mức độ yêu cầu và điều kiện mà SV phải đáp ứng được. Tiêu chí đánh giá là cơ sở để giảng viên đối chiếu, xem xét để ra quyết định SV có đạt hay không đạt tiêu chuẩn đề ra.

Thứ ba, tăng cường phối hợp đánh giá của giảng viên và tự đánh giá của SV, việc phối hợp hai kênh đánh giá khác nhau sẽ giúp quá trình đánh giá được đầy đủ, khách quan và chính xác hơn. Từ đó giảng viên sẽ có sự điều chỉnh và SV cũng tự điều chỉnh hoạt động học tập của mình cho phù hợp.

III. KẾT LUẬN

Việc học tập, nghiên cứu các môn CNXHKKH giúp sinh viên nâng cao trình độ lý luận khoa học, bản lĩnh và trách nhiệm chính trị, niềm tin vào con đường xây dựng CNXH, đồng thời góp phần to lớn vào công cuộc bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng. Đánh giá thường xuyên hoạt động học tập là một trong những khâu quan trọng của quá trình dạy học môn CNXHKKH. Thông qua việc đánh giá kết quả học tập sẽ hình thành cho SV nhu cầu thói quen tự đánh giá, nâng cao tinh thần

trách nhiệm trong học tập, rèn luyện tính tự giác, ý chí vươn lên trong học tập và những năng lực cần thiết. Kết quả đánh giá sẽ là căn cứ khởi đầu cho một chu trình dạy học tiếp theo với kết quả cao hơn và là động lực thúc đẩy sự đổi mới của quá trình dạy học. Phương pháp vấn đáp là công cụ hữu ích trong kiểm tra đánh giá thường xuyên nếu được áp dụng đúng cách. Khi triển khai, giảng viên cần chú ý đến tính khách quan, khoa học và khuyến khích tinh thần học tập chủ động của sinh viên.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Ban Bí Thư (2014). *Kết luận số 94-KL/TW ngày 28 tháng 3 năm 2014 của Ban Bí thư về việc Tiếp tục đổi mới việc học tập lý luận chính trị trong hệ thống giáo dục quốc dân*
2. Bernd Meier, Nguyễn Văn Cường (2009), *Lý luận dạy học hiện đại*, NXB ĐHSP Hà Nội.
3. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2021), *Giáo trình Chủ nghĩa xã hội khoa học*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.
4. Trần Bá Hoành (1995), *Đánh giá trong giáo dục*, Nxb Giáo dục, Hà Nội.
5. Nguyễn Công Khanh (2014), *Kiểm tra đánh giá trong giáo dục*, Nxb. Đại học Sư phạm Hà Nội.